

Justitiedepartementet

Remissvar över betänkandet **Ökat informationsflöde till brottsbekämpning – En ny huvudregel (SOU 2023:69)**

Ju2023/02434

Institutet för mänskliga rättigheter (institutet) yttrar sig över betänkandet **Ökat informationsflöde till brottsbekämpningen – En ny huvudregel (SOU 2023:69)**. Yttrandet sker inom ramen för institutets uppgift att främja säkerhetsställandet av de mänskliga rättigheterna i Sverige, med utgångspunkt i våra grundlagar och för Sverige folkrättsligt bindande förpliktelser inom området mänskliga rättigheter. Institutet har även en särskild roll som oberoende nationell mekanism enligt artikel 33.2 i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (CRPD).

Sammanfattning

Utredningen syfte var att lämna förslag om hur arbetet med att förebygga och bekämpa brott kan effektiviseras genom att möjligheten att utbyta information förbättras i så stor utsträckning som det är möjligt utan att det medför ett oproportionerligt intrång i enskildas personliga integritet. I ett tilläggsdirektiv den 26 januari 2023 uttalade regeringen att det behövs mönsterbrytande åtgärder för att förebygga och bekämpa brottsligheten. Utredningen skulle därför bland annat ta ställning till om det kan inrättas en ny huvudregel i sekretesslagstiftningen som innebär att de myndigheter och andra aktörer som omfattas av uppdraget ska kunna utbyta information med brottsbekämpande myndigheter när det behövs för att förebygga och bekämpa brott samt att, oavsett bedömning i sak, lämna författningsförslag som innebär en sådan ny huvudregel.

Institutet konstaterar att de myndigheter och andra aktörer som omfattas av utredningen har många uppgifter som kunde vara till nytta för brottsbekämpande myndigheter om utredningens förslag genomfördes.

Samtidigt kan konstateras att dessa uppgifter i många fall är känsliga och skulle innebära ett inte obetydligt integritetsintrång för den enskilda om dessa delades. Utredningen har genomgående gjort ett gediget arbete då de i sina förslag vägt dessa två motgående intressen mot varandra och överlag har utredningen, utifrån direktiven, lagt förslag som balanserar individens skydd mot oproportionerliga integritetskränkningar och samhällets behov av en effektiv brottsbekämpning på ett rimligt vis.

Utredningen konstaterar att det för tillfället finns ett antal utredningar – både nyligen avslutade och pågående – som rör närliggande områden som medför att det inte är möjligt att skatta omfattningen av personuppgiftshandlingen eller de ekonomiska effekterna av utredningens förslag. Institutet vill understryka att samma osäkerhet också vidhäftar integritetsriskerna som följer av utredningens förslag då flera av de tidigare nämnda utredningarna syftar till att övervaka och kartlägga enskilda individer genom att dela, i många fall, känsliga personuppgifter mellan myndigheter. Institutet anser därför att det **inte går att skatta integritetsriskerna** på samma grunder som utredningen avstår från att skatta omfattningen av personuppgiftshandlingen och att en sådan osäkerhet aldrig kan ligga till grund för att ingreppen är proportionerliga. Institutet har tidigare lyft liknande risker i sina remissvar. Det kan även här påpekas att utredningen också säger att det saknas forskning av vilka konsekvenserna av ett ökat uppgiftslämnande har på barn och unga men att det finns risk för minskad tillit till institutioner som är viktiga skyddsfaktorer såsom skolan, socialtjänsten och hälso- och sjukvården. **Institutet anser inte att en utvärdering i efterhand är en acceptabel lösning.**

Vid sidan av utredningens förslag konstateras att det redan idag finns samverkan som i många fall fungerar väl mellan exempelvis skola och polis, samt att det finns en rad sekretessbrytande bestämmelser som skulle innebära att mycket av den information som polisen efterfrågar redan idag skulle kunna delas i högre utsträckning än vad som sker. Utredningen konstaterar att informationsutbyte trots detta inte sker i önskad omfattning. Institutet anser, med hänvisning till ovanstående osäkerheter, att **arbete med att öka informationsflödet via befintliga lagrum är önskvärt.**

Konkret innebär detta:

- Institutet **avstyrker** utredningen i sin helhet.

Institutet vill understryka att utredningens målsättning att öka informationsflödet för en effektiv brottsbekämpning är en viktig fråga och att utredningens förslag är väl avvägda. Vi delar dock utredningens bedömning att det i dagsläget **inte går att genomföra en trovärdig konsekvensanalys av utredningens förslag**, men menar att detta även gäller risken för integritetskränkningar och hur förslagen påverkar barns rättigheter. Institutet anser vidare att regeringen i högre utsträckning bör beakta risken för **kumulativa effekter** i sitt vidare arbete för att inte av oaksamhet skapa oavsiktliga rättighetskränkningar.

Motivering

21 Särskilt om personuppgiftsbehandling och integritet

Utredningen konstaterar att omfattningen av de personuppgifter som kommer att lämnas över till brottsbekämpande myndigheter kommer att vara omfattande även om det inte går att kvantifiera omfattningen i dagsläget, bland annat då andra utredningar också ser över möjligheterna till en ökad informationsdelning mellan myndigheter. Utredningen konstaterar vidare att förslagen kommer att medföra betydande intrång i den personliga integriteten, att dessa som regel kommer att ske utan samtycke och kommer att omfatta känsliga uppgifter. Institutet anser att utredningen, läst isolerat från andra utredningar, kan ha rätt i att det finns en proportionalitet i förslagen men att **risken för kumulativa effekter utgör en alltför stor risk för oproportionerliga kränkningar av enskildas rättigheter**. I ljuset av dessa osäkerheter och de värden som står på spel skulle det vara problematiskt att genomföra förslagen om informationsskyldighet i sin nuvarande form.

22.5 Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter

Institutet är **positivt** till att utredningen i denna – och till viss del löpande genom utredningen – lägger stort utrymme på hur förslagen kan påverka barn. Institutet

uppskattar också utredningens tydlighet i att de saknar kunskap att bedöma hur förslagen skulle påverka barns rättigheter. Utredningen föreslår, i ljuset av denna osäkerhet, att det finns skäl att efter förslagets ikraftträdande utvärdera hur de tillämpas i praktiken och särskilt analysera konsekvenserna av ett utökat uppgiftslämnande ur ett barnrättsperspektiv. **Institutet finner det dock bekymmersamt att närma sig frågan på detta vis, inte minst då utredningen i andra delar lyfter betydande risker för barn framför allt vad gäller skola, socialtjänst och hälso- och sjukvård där effekten kunde bli minskad tillit och att barn går miste om stöd och skydd de har rätt till. Utredningen försöker visserligen minska dessa risker genom olika former av begränsningar i uppgiftsskyldigheten inom dessa områden, men det finns en stor fara att behandla dessa frågor på ett sätt som innebär att man först i efterhand försöker uttröna om en så genomgripande förändring som föreslås ledde till rättighetskränkningar. **Institutet anser inte att en utvärdering i efterhand är en acceptabel lösning.****

Ärendets handläggning

Detta remissvar har beslutats av direktören Fredrik Malmberg och föredragits av utredaren Jonas Karlsson. I den slutliga beredningen har även tillförordnad enhetschef för Utredning och analys Charlotte Palmstierna deltagit.

Fredrik Malmberg

Direktör